

[https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13\(2\)-1](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2023-13(2)-1)

Доктор педагогічних наук, професор **ЛІЛІЯ БАРАНОВСЬКА**,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Україна
E-mail: liliya03.05@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-3437-7995

Кандидат педагогічних наук, доцент **ТЕТЯНА ТАРНАВСЬКА**,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
E-mail: tarnavskaya@ukr.net
ORCID ID: 0000-0002-7397-6181

СТРУКТУРА СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

АНОТАЦІЯ

Процеси глобалізації та цифровізації суспільства зумовили необхідність суттєвих змін в освіті. Система вищої освіти України, яка прагне наблизитись до європейських стандартів, адаптується до нових реалій у надскладних умовах військового часу. Вивчення досвіду Турецької Республіки, яка бере активну участь у Болонському процесі, та її потенціалу для адаптації до сучасних викликів стають дедалі більш актуальним для нашої країни.

Метою дослідження є вивчення та аналіз структури вищої освіти Турецької Республіки, особливостей функціонування цієї системи в умовах євроінтеграції задля подальшого порівняння її із системою вищої освіти України та виявлення позитивного досвіду для запозичення щодо вдосконалення її організаційного спрямування та змістового наповнення. Розглянуто різні типи навчальних закладів, такі як університети, коледжі, професійно-технічні училища, прикладні й дослідницькі центри, відділи та факультети відкритої освіти. Проаналізовано їх призначення, структуру, тривалість навчання, ступені та кваліфікації. Досліджено особливості державних та приватних університетів. Порівняно ступінь автономії державних і приватних університетів у формуванні своєї місії та освітньої філософії, джерела їх фінансування та наявність фінансової підтримки від держави.

Визначено роль міжнародної акредитації програм як засобу підвищення репутації університетів, залучення іноземних студентів та викладачів. Зазначено, що дедалі актуальнішим для вищої освіти в Туреччині стає інтернаціоналізація, що виявляється в програмах обміну, подвійних дипломах та залученні іноземних студентів і викладачів. Проаналізовано причини різної інтенсивності проведення наукових досліджень в державних і приватних університетах. Звернено увагу на партнерства університетів із галузевими організаціями для реалізації спільних прикладних дослідницьких проектів, орієнтованих на конкретні потреби галузі, що позитивно впливає на конкурентоспроможність їхніх випускників на ринку праці. Констатовано, що пріоритетом для подальшого розвитку вищої освіти в Туреччині є підготовка кваліфікованих науково-педагогічних працівників.

Ключові слова: вища освіта, Турецька Республіка, система освіти, приватний університет, європейські стандарти, університетські дипломи, тренди в освіті.

THE STRUCTURE OF HIGHER EDUCATION SYSTEM IN THE REPUBLIC OF TURKEY

ABSTRACT

The processes of globalization and digitalization of society and the pandemic necessitated significant changes in education. The system of higher education in Ukraine, which strives to get closer to European standards, is adapting to new realities in the extremely difficult conditions of wartime. Studying the experience of the Republic of Turkey, which is actively participating in the Bologna process, and its potential for adaptation to modern challenges are becoming more and more relevant for our country.

The aim of the research is to analyze the structure of higher education in the Republic of Turkey, and the peculiarities of its functioning within the framework of European Integration. Further comparing it with the higher education system in Ukraine and identifying advantageous practices will provide ways to improve the organization and content of the Ukrainian higher education system. The article examines the main aspects of the higher education system in Turkey. Different types of educational institutions are considered. Their purpose, structure, duration of study, degrees, and qualifications were analyzed. Peculiarities of state and private universities are studied. The degree of autonomy of public and private universities in the formation of their mission and educational philosophy, sources of their funding, and availability of financial support from the state are compared.

The role of international accreditation of programs as a means of increasing the reputation of universities as well as attracting foreign students and teachers is defined. It is noted that internationalization is becoming more and more relevant for higher education in Turkey, which is reflected in exchange programs, double degrees, and the involvement of foreign students and teachers. The reasons for the different intensity of scientific research in state and private universities are analyzed. Attention is drawn to the partnerships of universities with industry organizations for the implementation of joint applied research projects focused on the specific needs of the industry. It was concluded that the priority for the further development of higher education in Turkey is training of qualified scientific and pedagogical staff.

Keywords: *higher education, Republic of Turkey, education system, private university, European standards, university degrees, education trends.*

ВСТУП

Через глобальну цифровізацію суспільства та пандемію освіта в усьому світі зазнає суттєвих змін. Адаптація системи вищої освіти України до нових умов відбувається у надскладний час військового стану. Досвід різних країн стає дедалі актуальнішим для анонсованих Міністерством освіти і науки України реформ, що мають на меті наближення вищої освіти нашої країни до європейських стандартів. Нас зацікавив досвід Турецької Республіки, система вищої освіти якої активно реформується і успішно бере участь у Болонському процесі. Як справедливо зазначає І. Покровська, «реформування національної системи в Турецькій Республіці характеризується пошуком оптимальної відповідності між сформованими традиціями й новими ідеями» (Покровська, Салахатдінова, 2019).

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою нашого дослідження є вивчення структури вищої освіти Турецької Республіки задля подальшого порівняння з організацією вищої освіти в Україні та виявлення позитивного досвіду для запозичення.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологія дослідження включає аналіз законодавчої та нормативної бази, яка регулює систему вищої освіти Турецької Республіки, систематизацію та узагальнення наукової літератури, документальної бази щодо підготовки фахівців у закладах вищої освіти Туреччини, інформації, оприлюдненої та офіційних урядових і довідкових веб-ресурсах, та порівняльний аналіз інформації, розміщеної на веб-сайтах університетів.

Особливу увагу у рамках нашого дослідження приділено працям вітчизняних учених, зокрема І. Покровської та Е. Салахатдінової (2019) щодо досліджень системи вищої освіти Туреччини, а також зарубіжних авторів, таких як: К. Каракутук (K. Karakütük, 1990), А. Топуз (A. Topuz, 2023), Х. Тосун (H. Tosun, 2020), Ф. Яман (F. Yaman, 2023) та інших.

У процесі дослідження використано такі теоретичні та емпіричні методи, як аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, інтерпретація.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Структура вищої освіти в Туреччині базується на багаторівневій системі. Відповідно до Закону про вищу освіту Турецької Республіки (YOK, 1981), до вищих навчальних закладів належать університети (üniversitesi) та інститути високих технологій (yüksek teknoloji enstitüleri) з їхніми факультетами (fakülteler), інститутами (enstitüler), коледжами (yüksekokullar), консерваторіями (konservatuvarlar), дослідницькими та прикладними центрами (araştırma ve uygulama merkezleri), а також професійно-технічними школами (meslek yüksekokulları), за умови, що вони не пов'язані з інститутом високих технологій і не мають комерційної мети.

Університет є закладом найвищого рівня з науковою автономією та публічною правосуб'єктністю, який складається з факультетів, інститутів, коледжів та подібних організацій і підрозділів. Він забезпечує високий рівень освіти, наукових досліджень, публікацій та консультацій.

Інститут високих технологій також має публічну правосуб'єктність і наукову автономію та на високому рівні здійснює дослідження, освітню діяльність, виробництво, публікації та проводить консультації, особливо в галузі технологій. Інститути як підрозділи вищої освіти в університетах часто афілійовані з ними й зосереджені на післядипломній освіті та спеціалізованих галузях досліджень. Вони забезпечують наукові дослідження та практику в університетах і на факультетах в більш, ніж одній галузі науки. До факультету можуть бути приєднані підрозділи.

Коледж (koleji) є проміжною сходинкою, де можна за два роки отримати асоційований ступінь або диплом з певної дисципліни, а згодом перевестися до університету для подальшого навчання. Професійно-технічне училище має на меті підготовку кваліфікованих кадрів для певних професій, забезпечує дворічне навчання у два або три семестри на рік і присудження наукових ступенів. У прикладних і дослідницьких центрах освіта, практика та дослідження здійснюються для підтримки деяких професійних галузей та задоволення їхніх прикладних потреб.

Відділ визначається як навчальний, науково-дослідницький та прикладний підрозділ факультетів і коледжів, який складається з відділень науки і мистецтва, що

утворюють єдине ціле за призначенням, обсягом і якістю. Відділи, пов'язані з ректоратом і можуть бути створені для забезпечення спільних курсів для різних підрозділів вищої освіти.

Факультети відкритої освіти (açık öğretim fakültesi) надають можливість здобувати вищу освіту за програмами бакалаврату та асоційованого ступеня через самонавчання та онлайн-ресурси. Окрім факультету відкритої освіти, деякі університети пропонують програми дистанційної освіти через онлайн-платформи, що робить вищу освіту доступною для широкої аудиторії.

Університети поділяються на державні та приватні. Державні університети (devlet üniversiteleri) створюються та керуються державою. Вони надають ступінь бакалавра (4 роки навчання, а стоматологія, ветеринарія і медицина – 6 років), магістра (1,5–2 роки) та доктора наук (3–5 років).

У Рейтинг світових університетів QS (QS World University Rankings) 2023 року увійшли 24 турецьких університети, з яких 19 є державними (QS World University Rankings. Top global universities, 2023). Найвищий рейтинг отримав Університет Коч (Koç Üniversitesi, KU) – приватний некомерційний навчальний заклад, заснований у 1993 році у місті Стамбул. Методологія, використана QS для розрахунку рейтингу, включає такі показники: *академічна репутація* (30 % загального балу) пов'язана з академічною досконалістю та науковою повагою у світі; *співвідношення викладачів/студентів* (10 %) – класичний показник кадрових ресурсів для забезпечення студентів, що включає викладацьку майстерність, розмір груп, розробку навчального плану, проведення лабораторних робіт і семінарів, душпастирство тощо; *цитування результатів опублікованих досліджень* (20 %); *репутація серед роботодавців* (10 %); *інтернаціоналізація* (10 %) – вираховується як відсоток іноземних студентів та співробітників і відображає прагнення університету до глобальної співпраці та привабливості. На інші показники припадає 20 %. Починаючи з 2024 року, QS змінив процентне співвідношення та запровадив три нові індикатори для відображення зрушень у вищій освіті: міжнародна дослідницька мережа (спроможність створювати та підтримувати дослідницькі партнерства та всесвітні мережі співпраці), результати працевлаштування (здатність забезпечити високий рівень працевлаштування для випускників) та стійкість (прагнення до більш сталого існування).

Державні університети зазвичай мають великі, сучасно обладнані університетські містечка з бібліотеками, дослідницькими центрами та спортивними спорудами. Розмір приватних університетів варіюється від компактних до розташованих в кількох локаціях в містах і селищах по всій країні. Прикладом є Близькосхідний технічний університет (Orta Doğu Teknik Üniversitesi, ODTÜ) в Анкарі. Площа його університетського містечка становить 4500 гектарів, а площа лісів – 3043 гектари, включаючи озеро Еймір, доступне для веслування, риболовлі, пікніків та загального відпочинку студентів (Orta Doğu Teknik Üniversitesi, ODTÜ, 2023). Державні університети переважно мають більші розміри класів і більші співвідношення студентів і викладачів, особливо на популярних факультетах. Це інколи призводить до меншої індивідуальної уваги до студентів. Приватні університети для покращення співвідношення студенти-викладач і створення більш персоналізованого навчального середовища інколи йдуть на зменшення розмірів груп студентів.

Ступінь інституційної автономії академічної установи як рівень незалежності та повноважень щодо прийняття рішень.

Державні університети дотримуються національної політики та встановлених урядом правил і норм щодо академічних та адміністративних питань. Рішення, пов'язані з розподілом бюджету, академічними програмами та ключовими адміністративними призначеннями, підлягають затвердженню урядом, який має представників у складі ради університету.

Приватні університети також підпадають під державне регулювання та нагляд, але вони є більш гнучкими у формуванні своєї місії, бачення та освітньої філософії. Вони мають більшу автономію у виборі адміністративних структур і прийнятті інституційних рішень, не пов'язані урядовими постановами та можуть розробляти свою академічну й адміністративну політику. Приватні університети створюються приватними організаціями, фондами або окремими особами та мають власні керівні органи, якими зазвичай керує опікунська рада або рада директорів. Ради відіграють ключову роль у процесі прийняття рішень і призначення президента чи ректора університету. Приватні університети розробляють свої навчальні програми відповідно до потреб ринку і мінливих освітніх тенденцій. Ця гнучкість дозволяє їм запроваджувати нові спеціалізовані програми швидше, ніж в державних університетах.

Фінансування та фінансова підтримка

У державному університеті зарплати викладачів, розвиток інфраструктури, дослідницькі проекти та інші витрати фінансуються урядом з державного бюджету. Уряд визначає бюджетні асигнування, а університети мають обмежений контроль над своїми фінансовими ресурсами. Приватні університети не отримують значного фінансування від уряду, а фінансуються з різних джерел, зокрема з платні за навчання, пожертв і благодійних внесків, корпоративного спонсорства, грантів на дослідження тощо. Державні університети мають доступ до фінансованих державою дослідницьких грантів і проектів та можуть отримувати фінансування від національних і міжнародних дослідницьких організацій. Приватні університети, своєю чергою, мають менше ресурсів і обмежений доступ до фінансованих державою грантів та державної підтримки або субсидій на дослідницькі програми й ініціативи. Проте вони успішно встановлюють партнерські відносини з промисловістю, залучають фінансування для конкретних наукових напрямів, зосереджуються на розбудові міцних мереж випускників і пошуку пожертвувачів від окремих осіб, фондів і корпорацій для підтримки своєї діяльності та покращення матеріально-технічного забезпечення. Вони активніше залучають інвестиції з-за кордону.

Вартість навчання

На відміну від державних університетів, які субсидуються урядом, вартість навчання в приватних університетах є вищою і залежить від закладу та програми навчання. Проте деякі приватні університети Туреччини також надають стипендії та фінансову допомогу кращим студентам і студентам з обмеженими фінансовими можливостями. Цього вимагає жорстка конкуренція. Рада вищої освіти Туреччини (YÖK) контролює фінансову політику приватних університетів. У вересні 2023 року вона закликала приватні заклади вищої освіти переглянути структуру оплати та не стягувати додаткову річну плату зі студентів, які вимушені пройти курс повторно або перевищують стандартний період навчання. Генеральна асамблея вищої освіти визначила, що платня базуватиметься виключно на курсі або семестрі, які потребують повторення і, незалежно від обставин, не перевищуватиме суму, розраховану за курс або кредит, встановлений для конкретного семестру (Daily Sabah, 2023).

Освітні програми та акредитація

Навчальні програми в державних і більшість програм в приватних університетах акредитовані Радою вищої освіти та узгоджені з цілями й пріоритетами національної освіти. Національна акредитація гарантує відповідність якості освіти стандартам, встановленим Радою вищої освіти. Приватні університети є більш гнучкими щодо розроблення навчальних програм. Вони прагнуть досягти успіху в спеціалізованих галузях навчання і мають набір академічних програм, спрямованих на задоволення потреб конкретних галузей або професій. Таким чином, вони легше адаптуються до мінливих вимог ринку. Акцент на отриманні практичних навичок і досвіду шляхом стажування та співпраці з галуззю підвищує конкурентоспроможність студентів приватних університетів на ринку праці.

Міжнародна акредитація програм є ще одним засобом підвищення репутації, демонстрації відповідності світовим освітнім стандартам та залучення іноземних студентів і викладачів. Зростає кількість програм англійською мовою, особливо на рівні післядипломної освіти.

Інтернаціоналізація освіти

Інтернаціоналізація стає дедалі більш актуальним аспектом вищої освіти для обох типів університетів в Турецькій Республіці. Рівень міжнародної присутності та залучення іноземних студентів і викладачів залежить від стратегії, ресурсів та відкритості університету до глобальних викликів. Все більшої популярності набувають програми академічного обміну Еразмус+ (Erasmus+), Мевлана (Mevlana Değişim Programı та Mevlana İkili Değişim Programı), програма імені Жана Моне (Jean Monnet Actions), спільні програми та програми подвійних дипломів (Joint and Double Degree Programs) та програми імені Фулбрайта (Fulbright Programs), які відрізняються за обсягом, джерелами фінансування та цільовими країнами. Програма Mevlana фінансується турецьким урядом і, на відміну від програми обміну Фарабі (Farabi Değişim Programı), яка надає можливість студентам і викладачам турецьких університетів навчатися або працювати в інших вітчизняних закладах, забезпечує академічний обмін з країнами-партнерами.

Обсяг наукових досліджень

Державні університети мають більш усталені дослідницькі традиції завдяки державній підтримці та значному фінансуванню, яке спрямовується на створення сучасно обладнаних лабораторій та дослідницьких центрів і співпрацю з іншими академічними установами та галузями. Високою є публікаційна активність викладачів та їхня участь у міжнародних і спонсорованих урядом дослідницьких проектах, які варіюються від фундаментальних досліджень до прикладних проектів, спрямованих на вирішення соціальних та економічних проблем. Рада вищої освіти та інші державні органи активно заохочують державні університети робити внесок у розвиток знань через дослідження та інновації.

Обсяг наукових досліджень приватних університетів є відносно меншим через обмежені фінансові бюджети. Проте тісні зв'язки з галузевими партнерами та організаціями призводять до спільних дослідницьких проектів, спрямованих на конкретні потреби галузі. Прагнучи подолати розрив між академічним середовищем і бізнесом, приватні університети надають перевагу прикладним дослідженням і підприємництву, заохочуючи студентів і викладачів до підприємницької діяльності.

Міжнародні партнерства та співробітництво

Університети Турецької Республіки прагнуть розвивати міжнародні партнерства та співробітництво з іноземними університетами, науковими організаціями

та промисловими підприємствами, оскільки таким чином розширюються можливості для залучення міжнародних викладачів, проведення спільних наукових досліджень та обміну студентами. Державні університети приваблюють значну кількість іноземних студентів різноманітністю навчальних програм, нижчою вартістю навчання та позитивною репутацією, а приватні досягають цієї мети, надаючи широкий вибір англійських програм студентам, які не володіють турецькою мовою, та пропонуючи демократичні умови вступу. На відміну від державних університетів, які вимагають вступного іспиту YOS, вони часто замінюють його іспитом з англійської мови.

Університети мають закриту та просту у використанні інтегровану інформаційну систему управління, що забезпечує безперервний контроль та швидке вирішення проблем. Оскільки програма є веб-версією, отримати доступ до неї можна з будь-якого місця, де є підключення до Інтернету. Вхід до системи здійснюється за допомогою студентського номера або облікового запису. Програма надає детальну інформацію про попередній сеанс під час кожного входу, статистику успішності за всі семестри, розклад іспитів, конспекти лекцій, інформацію про викладачів та їхнє навантаження, повідомлення та консультації від викладачів, відомості про пропуски занять, про переміщення студентів в іншу групу та зміну форми навчання, інформацію про вартість навчання та банківські реквізити для оплати, можливість вибору мови для іноземних студентів, анкету опитування щодо задоволеності послугами, технічну підтримку в режимі онлайн. Належним чином підтримується безпека даних. З метою вдосконалення системи управління всім зацікавленим надається можливість поділитися своїми думками та пропозиціями або залишити відгук в інтегрованій системі управління якістю (Memnuniyet Yönetim Sistemi Bildirim Formu, BKYS).

Для студентів є обов'язковим відвідування 70 % усіх теоретичних і 80 % усіх прикладних курсів. На початку семестру або року студент повинен внести плату за навчання, завершити процес проходження курсу та поновити свою реєстрацію. На прикладі Університету Кіршехір Ахі Евран бачимо, що політика університетів Туреччини доволі м'яка по відношенню до студентів, які порушують це правило. Система іспитів складається із семестрових письмових або практичних іспитів з курсів, які вимагають особистих навичок, а також проміжного іспиту (ara sınavı), підсумкового іспиту (sonu sınavı), першого перескладання (bütünleme sınavı), повторного перескладання (mazeret sınavı), іспиту з проходження літньої практики (yaz stajı sınavı), іспиту на звільнення від проходження загального обов'язкового курсу (ingilizce yeterlilik (muafiyet) sınavı) з іноземної мови або комп'ютерної грамотності (muafiyet sınavı) (Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, KAEÜ, 2011).

Види освіти в Турецькій Республіці визначаються як формальна освіта, яка надається за пропозицією відповідних рад, за схваленням Сенату та Ради вищої освіти, а також середня, неформальна, відкрита, зовнішня та дистанційна освіта (KAEÜ, 2011). Сьогодні формальна та неформальна освіта взаємно підтримують і доповнюють одна одну. Виконуючи важливі функції в реалізації освіти впродовж життя, неформальна освіта привертає дедалі більше уваги (Topuz, 2023; Yaman et al., 2023; Karakütük, 1990); неформальну освітню діяльність визначають як таку, що здійснюється з метою надання інформації дорослим на додаток до школи, щоб забезпечити подальший розвиток отриманої ними освіти, привести їх у суспільство як грамотних або розвивати їх у різних професіях.

Досліджуючи шляхи модернізації системи вищої освіти країни, турецькі вчені дійшли висновку про необхідність відповідних змін і пропонують низку

рекомендацій щодо її вдосконалення. На необхідності ретельного оцінювання продуктивності системи вищої освіти для підтримки ефективного інституційного функціонування та структурних змін у системі вищої освіти наголошує Х. Тосун (H. Tosun). Він пропонує змінити систему менеджменту та управління університетами – керування закладами вищої освіти має здійснюватися опікунськими радами, осторонь від місцевого тиску та політики. Науковець дотримується думки, що сфери навчання в університетах мають бути переосмислені, але така структурна зміна потребує радикальних рішень у сфері дворічної професійно-технічної освіти. Автор також переконаний, що є потреба у внесенні законодавчих змін щодо можливості університетів створювати власні ресурси та розподілу бюджету на основі результативності. Університети повинні мати гнучку структуру з точки зору диверсифікації своїх ресурсів. Проте найфундаментальнішою проблемою системи вищої освіти в Туреччині Х. Тосун називає відсутність достатньої кількості підготовлених кадрів. Розвиток кваліфікованих людських ресурсів, на його думку, має передувати збільшенню державних витрат на одного студента (Tosun, 2020).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Досвід Турецької Республіки має допомогти адаптації вищої освіти України до нових умов розвитку суспільства, яка відбувається у надскладний час військового стану. Його запозичення сприятиме виконанню анонсованих Міністерством освіти і науки України реформ, що мають на меті наближення освіти нашої країни до європейських стандартів. Подальші розвідки потребують порівняння систем вищої освіти Турецької Республіки та України для розробки рекомендацій щодо застосування позитивного досвіду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Daily Sabah (2023). *YÖK revises extra tuition fees charged by Türkiye's private unis*. Retrieved from <https://11l.ink/f1OQV>
2. Karakütük, K. (1990). Yaygın Eğitim Harcamalarının Değerlendirilmesi [Оцінка витрат на неформальну освіту] (1975-1988). *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 23 (1), 195–211. Режим доступу https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000849
3. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, KAEÜ (2011) *Önlisans ve Lisans Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği. Resmî Gazete Tarihi. Resmî Gazete Sayısı: 28074. [Положення про додипломну та додипломну освіту та іспити. Номер Офіційного вісника: 28074]*. Режим доступу <https://11l.ink/gN7tJ>
4. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, ODTÜ (2023). *Genel Bilgiler [Загальна інформація]*. Режим доступу <https://www.metu.edu.tr/tr/genel-bilgiler>
5. QS World University Rankings: 2023. Top global universities. (2023). *Top Universities*. Retrieved from <https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2023?&countries=tr>
6. Topuz, A. (2023). Yaygın Din Eğitimi Faaliyetlerinin z Kuşağının İlgi ve İhtiyaçları Açısından Değerlendirilmesi (Diyanet İşleri Başkanlığı Örneği) [Оцінка неформальної релігійно-освітньої діяльності з точки зору інтересів і потреб покоління Z (Кейс Президентства у справах релігій)]. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi [Журнал Інституту соціальних наук університету Сулеймана Деміреля]*, 2 (46), 127–155.

7. Tosun, H. (2020). Türk Yükseköğretim Sistemi ve Yapısal Değişim Yönünde Yeni Öneriler [Система вищої освіти Туреччини та нові пропозиції щодо структурних змін]. *Turan-Sam*, 12(47), 111–118.

8. Yaman, F., Yavuz, K., & Karataş, H. (2023). Yaygın Eğitim Faaliyetlerine Katılan Bireylerin Faaliyetlerden Memnuniyet Düzeyinin Belirlenmesi [Визначення рівня задоволеності осіб, які беруть участь у неформальній освітній діяльності]. *International Journal of New Trends in Arts, Sports & Science Education (IJTASE)*, 12 (1), 57–72.

9. Yükseköğretim Kanunu 2547 Dördüncü bölüm. Yükseköğretim Kurumları. Madde 12 [Закон про вищу освіту 2547, розділ 4. Вищі навчальні заклади. Стаття 12] (1981). *YOK*. Режим доступу <https://11l.ink/Q75RW>

10. Покровська, І.Л., Салахатдінова, Е.Ш. (2019). Особливості системи освіти в Турецькій Республіці. *Діалог культур у Європейському освітньому просторі: матеріали IV Міжнародної конференції для іноземних студентів* (14.05.2019). Київ: Київський нац. ун-т технологій та дизайну. С. 107–113.